

CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA
OKRĘGOWE KOMISJE EGZAMINACYJNE

Informator
o egzaminie eksternistycznym
przeprowadzanym od roku 2013
z zakresu zasadniczej szkoły zawodowej

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Informator
o egzaminie eksternistycznym
przeprowadzanym od roku 2013
z zakresu zasadniczej szkoły zawodowej

opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną
we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi
w Gdańsku, Jaworznie, Krakowie, Łodzi,
Łomży, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu.

Warszawa 2012

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
ckesekr@cke.edu.pl
www.cke.edu.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl
www.oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie

ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616 33 99
sekretariat@oke.jaworzno.pl
www.oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 01
oke@oke.krakow.pl
www.oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży

ul. Nowa 2, 18-400 Łomża
tel. 86 216 44 95
sekretariat@oke.lomza.pl
www.oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi

ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634 91 33
komisja@komisja.pl
www.komisja.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl
www.oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie

ul. Grzybowska 77, 00-844 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl
www.oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu

ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 52
sekretariat@oke.wroc.pl
www.oke.wroc.pl

SPIS TREŚCI

I Informacje ogólne.....	7
II Wymagania egzaminacyjne.....	11
III Opis egzaminu.....	16
IV Przykładowy arkusz egzaminacyjny.....	18
V Przykładowe rozwiązania zadań zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym i ich ocena...	33

I INFORMACJE OGÓLNE

I.1. Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późn. zm.) egzaminy eksternistyczne są integralną częścią zewnętrznego systemu egzaminowania. Za przygotowanie i przeprowadzanie tych egzaminów odpowiadają Centralna Komisja Egzaminacyjna i okręgowe komisje egzaminacyjne.

Sposób przygotowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych reguluje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 11 stycznia 2012 r. w sprawie egzaminów eksternistycznych (Dz. U. z 17 lutego 2012 r., poz. 188). Na podstawie wspomnianego aktu prawnego CKE i OKE opracowały *Procedury organizowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych z zakresu szkoły podstawowej dla dorosłych, gimnazjum dla dorosłych, liceum ogólnokształcącego dla dorosłych oraz zasadniczej szkoły zawodowej*.

Egzaminy eksternistyczne z zakresu kształcenia ogólnego dla zasadniczej szkoły zawodowej są przeprowadzane z następujących przedmiotów: język polski, język obcy nowożytny, historia, wiedza o społeczeństwie, podstawy przedsiębiorczości, geografia, biologia, chemia, fizyka, matematyka, informatyka, zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. nr 4, poz. 17).

I.2. Warunki przystąpienia do egzaminów eksternistycznych

Do egzaminów eksternistycznych z zakresu wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla zasadniczej szkoły zawodowej może przystąpić osoba, która ukończyła gimnazjum albo ośmioletnią szkołę podstawową.

Osoba, która chce zdawać wyżej wymienione egzaminy eksternistyczne i spełnia formalne warunki, powinna nie później niż na 2 miesiące przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej złożyć do jednej z ośmiu okręgowych komisji egzaminacyjnych wniosek o dopuszczenie do egzaminów zawierający:

- 1) imię (imiona) i nazwisko,
- 2) datę i miejsce urodzenia,
- 3) numer PESEL, a w przypadku braku numeru PESEL – serię i numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość,
- 4) adres,
- 5) wskazanie, jako typu szkoły, zasadniczej szkoły zawodowej.

Do wniosku należy dołączyć także świadectwo ukończenia gimnazjum albo świadectwo ukończenia ośmioletniej szkoły podstawowej. Wniosek ten znajduje się na stronach internetowych OKE w formie załącznika do *Procedur organizowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych*.

W terminie 14 dni od dnia otrzymania przez OKE wniosku zainteresowana osoba zostaje pisemnie poinformowana o wynikach postępowania kwalifikacyjnego. Od rozstrzygnięcia komisji okręgowej służy odwołanie do dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w terminie 7 dni od dnia jego doręczenia. Rozstrzygnięcie dyrektora CKE jest ostateczne. W przypadku zakwalifikowania osoby do zdawania egzaminów eksternistycznych, dyrektor OKE informuje ją o konieczności złożenia deklaracji oraz dowodu wniesienia opłaty za zadeklarowane egzaminy lub wniosku o zwolnienie z opłaty.

Informację o miejscach przeprowadzania egzaminów dyrektor OKE podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej okręgowej komisji egzaminacyjnej nie później niż na 15 dni przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej.

Osoba dopuszczona do egzaminów eksternistycznych zdaje egzaminy w okresie nie dłuższym niż 3 lata. W uzasadnionych wypadkach, na wniosek zdającego, dyrektor komisji okręgowej może przedłużyć okres zdawania egzaminów eksternistycznych o dwie sesje egzaminacyjne. Dyrektor komisji okręgowej na wniosek osoby, która w okresie nie dłuższym niż 3 lata od upływu okresu zdawania ponownie ubiega się o przystąpienie do egzaminów eksternistycznych, zalicza tej osobie egzaminy eksternistyczne zdane w wyżej wymienionym okresie.

Osoba dopuszczona do egzaminów eksternistycznych, nie później niż na 30 dni przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej, składa dyrektorowi komisji okręgowej:

- 1) pisemną informację wskazującą przedmioty, z zakresu których zamierza zdawać egzaminy eksternistyczne w danej sesji egzaminacyjnej,

2) dowód wniesienia opłaty za egzaminy eksternistyczne z zakresu zajęć edukacyjnych albo wnioszek o zwolnienie z opłaty.

Zdający może, w terminie 2 dni od dnia przeprowadzenia egzaminu eksternistycznego z danych zajęć edukacyjnych, zgłosić zastrzeżenia do dyrektora komisji okręgowej, jeżeli uzna, że w trakcie egzaminu zostały naruszone przepisy dotyczące jego przeprowadzania. Dyrektor komisji okręgowej rozpatruje zastrzeżenia w terminie 7 dni od dnia ich otrzymania. Rozstrzygnięcie dyrektora komisji okręgowej jest ostateczne.

W przypadku naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzania egzaminu eksternistycznego, jeżeli naruszenie to mogło mieć wpływ na wynik egzaminu, dyrektor komisji okręgowej, w porozumieniu z dyrektorem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, ma prawo unieważnić egzamin eksternistyczny z danych zajęć edukacyjnych i zarządzić jego ponowne przeprowadzenie w następnej sesji egzaminacyjnej. Unieważnienie egzaminu może dotyczyć poszczególnych lub wszystkich zdających.

Na wniosek zdającego sprawdzony i oceniony arkusz egzaminacyjny oraz karta punktowania są udostępniane zdającemu do wglądu w miejscu i czasie określonych przez dyrektora komisji okręgowej.

1.3. Zasady dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu dla zdających z dysfunkcjami

Osoby niewidome, słabowidzące, niesłyszące, słabosłyszące, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, przystępują do egzaminów eksternistycznych w warunkach i formie dostosowanych do rodzaju ich niepełnosprawności. Osoby te zobowiązane są przedstawić wydane przez lekarza zaświadczenie potwierdzające występowanie danej dysfunkcji.

Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej opracowuje szczegółową informację o sposobach dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminów eksternistycznych do potrzeb i możliwości wyżej wymienionych osób i podaje ją do publicznej wiadomości na stronie internetowej CKE, nie później niż do dnia 1 września roku poprzedzającego rok, w którym są przeprowadzane egzaminy eksternistyczne.

Na podstawie wydanego przez lekarza zaświadczenia potwierdzającego występowanie danej dysfunkcji oraz szczegółowej informacji, o której mowa powyżej, dyrektor komisji okręgowej (lub upoważniona przez niego osoba) wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu eksternistycznego do potrzeb i możliwości osoby z dysfunkcją/dysfunkcjami przystępującej do egzaminu eksternistycznego. Wyżej wymienione zaświadczenie przedkłada się dyrektorowi komisji okręgowej wraz z wnioskiem o dopuszczenie do egzaminów.

Zdający, który jest chory, w czasie trwania egzaminu eksternistycznego może korzystać ze sprzętu medycznego i leków koniecznych do stosowania w danej chorobie.

II WYMAGANIA EGZAMINACYJNE

II.1. Wiadomości wstępne

Zakres wiadomości i umiejętności sprawdzanych na egzaminie eksternistycznym z przedmiotów ogólnokształcących wyznaczają wymagania ogólne i szczegółowe określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego, wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 30 sierpnia 2012 r., poz. 977). Zgodnie z zapisami w podstawie programowej, podczas kształcenia w zasadniczej szkole zawodowej wymaga się wiadomości i umiejętności nabytych nie tylko na IV etapie kształcenia, ale także na wcześniejszych etapach edukacyjnych (zob. np. zadania nr 1, nr 4, nr 22 zamieszczone w przykładowym arkuszu egzaminacyjnym – rozdz. IV informatora).

II.2. Wymagania

Wiadomości i umiejętności przewidziane dla uczących się w zasadniczej szkole zawodowej opisano w podstawie programowej – zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji – w języku efektów kształcenia¹. Cele kształcenia sformułowane są w języku wymagań ogólnych, a treści nauczania oraz oczekiwane umiejętności uczących się sformułowane są w języku wymagań szczegółowych.

II.2.1. Cele kształcenia – wymagania ogólne z przedmiotu *wiedza o społeczeństwie* w zasadniczej szkole zawodowej

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.

Zdający znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach na różnych forach publicznych i uzasadnia je; jest otwarty na odmienne poglądy; gromadzi i wykorzystuje informacje potrzebne do zaplanowania dalszej nauki i kariery zawodowej.

---

¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C111/01).

II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.

Zdający rozpoznaje prawne aspekty codziennych problemów życiowych i szuka ich rozwiązania.

III. Współdziałanie w sprawach publicznych.

Zdający współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich; sprawnie korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego; zna i stosuje zasady samoorganizacji i samopomocy.

IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.

Zdający wyjaśnia znaczenie prawa dla funkcjonowania demokratycznego państwa i rozpoznaje przypadki jego łamania.

V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.

Zdający opisuje sposób i zakres działania organów władzy sądowniczej oraz organów ścigania w Rzeczypospolitej Polskiej.

VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.

Zdający wyjaśnia podstawowe prawa człowieka, rozpoznaje przypadki ich naruszania i wie, jak można je chronić.

II.2.2. Treści nauczania – wymagania szczegółowe z przedmiotu *wiedza o społeczeństwie* w zasadniczej szkole zawodowej

1. Obywatel w urzędzie. Zdający:

- 1) wyjaśnia, jak nabywa się obywatelstwo polskie i unijne;
- 2) ustala, w jakim urzędzie i w jaki sposób uzyskuje się dowód osobisty, paszport, prawo jazdy, jak rejestruje się motocykl i samochód;
- 3) podaje formalne warunki, jakie spełnić musi obywatel, by wziąć udział w wyborach;
- 4) uzyskuje informację publiczną na zadany temat w odpowiednim urzędzie;
- 5) wyjaśnia, co może zrobić obywatel, gdy nie zgadza się z decyzją urzędu;
- 6) sporządza urzędowy wniosek, skargę i odwołanie.

2. Prawo i sądy. Zdający:

- 1) wyjaśnia, co to jest prawo i czym różnią się normy prawne od norm religijnych, moralnych i obyczajowych;
- 2) wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, domniemanie niewinności, nie ma winy bez prawa, niezajomość prawa szkodzi) i wyjaśnia konsekwencje ich łamania;
- 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne;
- 4) wyjaśnia różnice między prawem cywilnym, karnym i administracyjnym; wskazuje, w jakim kodeksie można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy;
- 5) uzasadnia potrzebę niezależności i niezawisłości sędziów;
- 6) przedstawia uczestników i przebieg procesu sądowego: cywilnego i karnego; uzasadnia znaczenie mediacji;
- 7) wymienia główne prawa, jakie przysługują ofierze, sprawcy i świadkowi przestępstwa;
- 8) pisze pozew w wybranej sprawie cywilnej i zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa (według wzoru).

3. Bezpieczeństwo. Zdający:

- 1) charakteryzuje najważniejsze zadania prokuratury i policji;
- 2) przedstawia uprawnienia policjantów i innych służb porządkowych; rozpoznaje przejawy ich naruszania;
- 3) nawiązuje kontakt (osobisty, telefoniczny lub mailowy) z funkcjonariuszem policji (np. dzielnicowym) i na podstawie uzyskanych informacji sporządza notatkę lub wykres dotyczący przestępczości w swojej okolicy;
- 4) wymienia przestępstwa, których ofiarą najczęściej padają młodzi ludzie; wie, jak można próbować ich uniknąć i przestrzega zasad bezpiecznego zachowania się w sytuacji zagrożenia;
- 5) przedstawia przepisy prawne dotyczące sprzedaży i konsumpcji alkoholu, papierosów i narkotyków i wskazuje na konsekwencje ich łamania.

4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Zdający:

- 1) wymienia prawa i obowiązki ucznia; wyszukuje gwarantujące je przepisy prawa oświatowego (np. w ustawie, statucie szkoły) oraz przepisy zawarte w innych aktach prawnych (np. w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej);
- 2) rozpoznaje przypadki naruszania praw ucznia;
- 3) omawia na wybranych przykładach zasady przyjmowania do szkół wyższych;
- 4) przedstawia warunki podejmowania przez Polaków nauki w Unii Europejskiej oraz wyszukuje informacje na ten temat odnoszące się do wybranego państwa;
- 5) wyjaśnia, co wynika z wejścia Polski do strefy Schengen; zna zasady bezpiecznego podróżowania po Europie i świecie (unikanie ryzyka, postępowanie w razie kradzieży lub wypadku, możliwości uzyskania pomocy, w tym opieki zdrowotnej);
- 6) omawia ogólne zasady podejmowania pracy i zakładania własnych przedsiębiorstw w Unii Europejskiej (na podstawie informacji z Internetu); sporządza Europass-CV.

5. Prawa człowieka. Zdający:

- 1) przedstawia krótko historię praw człowieka i ich generacje; wymienia najważniejsze dokumenty z tym związane;
- 2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne;
- 3) podaje najważniejsze postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Konwencji o Prawach Dziecka;
- 4) znajduje w środkach masowego przekazu (w tym w Internecie) informacje o przypadkach łamania praw człowieka na świecie;
- 5) bierze udział w debacie (np. internetowej) na temat wolności słowa lub innych praw i wolności;
- 6) wyjaśnia, na czym polegają: prawo do prywatności, w tym do ochrony danych osobowych i prawa obywatela w kontaktach z mediami.

6. Ochrona praw i wolności. Zdający:

- 1) przedstawia główne środki ochrony praw i wolności w Polsce;
- 2) opisuje sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka; pisze prostą skargę do jednego z nich (według wzoru);
- 3) uzasadnia znaczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu;
- 4) przedstawia na przykładach działania podejmowane przez ludzi i organizacje pozarządowe broniące praw człowieka; w miarę swoich możliwości włącza się w wybrane działania (np. podpisuje apel, prowadzi zbiórkę darów);
- 5) rozpoznaje przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu i ksenofobii; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się im oraz przedstawia możliwości zaangażowania się w wybrane działania na rzecz równości i tolerancji;
- 6) znajduje informacje o naruszaniu praw człowieka w wybranej dziedzinie (np. prawa kobiet, prawa dziecka, wolność wyznania, prawo do edukacji, prawa humanitarne) i projektuje działania, które mogą temu zaradzić.

III OPIS EGZAMINU

III.1. Forma i zakres egzaminu

Egzamin eksternistyczny z zakresu zasadniczej szkoły zawodowej z przedmiotu *wiedza o społeczeństwie* jest egzaminem pisemnym, sprawdzającym wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej, przytoczone w rozdziale II *Wymagania egzaminacyjne* niniejszego informatora. Osoba przystępująca do egzaminu rozwiązuje zadania zawarte w jednym arkuszu egzaminacyjnym.

III.2. Czas trwania egzaminu

Egzamin trwa **120** minut.

III.3. Arkusz egzaminacyjny

Arkusz egzaminacyjny z wiedzy o społeczeństwie składa się z zadań z zakresu wykorzystania i tworzenia informacji, rozpoznawania i rozwiązywania problemów, współdziałania w sprawach publicznych, znajomości zasad i procedur demokracji, podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej oraz znajomości praw człowieka i sposobów ich ochrony.

Podstawą konstrukcji zadań sprawdzających umiejętność wykorzystania i tworzenia informacji są akty prawne, fragmenty tekstów publicystycznych, popularnonaukowych, wykresy, tabele, ilustracje.

Zadania z zakresu tworzenia informacji polegają na napisaniu urzędowego wniosku, skargi, odwołania, pozwu w wybranej sprawie cywilnej, zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, CV, Europassu, prostej skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka oraz notatki bądź wystąpienia publicznego dotyczącego wskazanego problemu.

Arkusz egzaminacyjny z wiedzy o społeczeństwie składa się z różnego rodzaju zadań zamkniętych i otwartych.

Wśród zadań zamkniętych mogą wystąpić:

- zadania wyboru wielokrotnego – zdający wybiera poprawną odpowiedź spośród kilku podanych propozycji,
- zadania typu „prawda-falsz” – zdający stwierdza prawdziwość lub fałsz informacji, danych, sformułowań itp. zawartych w zadaniu,

- zadania na dobieranie – zdający łączy ze sobą podane elementy (np. do opisów, ilustracji, map, danych statystycznych dobiera odpowiadające im postaci, wydarzenia, pojęcia, daty).

Wśród zadań otwartych mogą wystąpić:

- zadania z luką – zdający uzupełnia zdania, fragmenty tekstu, wstawiając odpowiednie słowo, wyrażenie, zdanie, oznaczenie itp.,
- zadania krótkiej odpowiedzi – zdający formułuje odpowiedź w formie jednego lub kilku wyrazów bądź zdań,
- zadania rozszerzonej odpowiedzi, w których zdający redaguje dłuższą, spójną wypowiedź na określony temat.

W arkuszu egzaminacyjnym obok numeru każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.

III.4. Zasady rozwiązywania i zapisu rozwiązań

Zdający rozwiązuje zadania bezpośrednio w arkuszu egzaminacyjnym.

Ostatnia strona arkusza egzaminacyjnego jest przeznaczona na brudnopis.

III.5. Zasady sprawdzania i oceniania arkusza egzaminacyjnego

Za organizację procesu sprawdzania i oceniania arkuszy egzaminacyjnych odpowiadają okręgowe komisje egzaminacyjne. Rozwiązania zadań przez zdających sprawdzają i oceniają zewnętrzni egzaminatorzy powoływani przez dyrektora właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej.

Rozwiązania zadań oceniane są przez egzaminatorów na podstawie jednolitych w całym kraju szczegółowych kryteriów.

Ocenie podlegają tylko te fragmenty pracy, które dotyczą pytań/poleceń. Komentarze, nawet poprawne, wykraczające poza zakres pytań/poleceń, nie podlegają ocenie.

W zadaniach krótkiej odpowiedzi, za które można przyznać tylko jeden punkt, przyznaje się go wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną; jeśli podano więcej odpowiedzi (argumentów, cech, danych itp.), niż wynika to z polecenia w zadaniu, to ocenie podlega tyle kolejnych odpowiedzi (liczonych od pierwszej), o ilu mówi polecenie.

Jeśli w zadaniu krótkiej odpowiedzi, oprócz poprawnej odpowiedzi, dodatkowo podano odpowiedź (informację) błędną, sprzeczną z odpowiedzią poprawną, za rozwiązanie zadania nie przyznaje się punktów.

Zadania rozszerzonej odpowiedzi oceniane są w odniesieniu do kryteriów podanych w poleceniu.

Zapisy w brudnopisie nie są oceniane.

Zadania egzaminacyjne ujęte w arkuszach egzaminacyjnych są oceniane w skali punktowej.

Wyniki egzaminów eksternistycznych z poszczególnych przedmiotów są wyrażane w stopniach według skali stopni szkolnych – od 1 do 6. Przeliczenia liczby punktów uzyskanych na egzaminie eksternistycznym z danego przedmiotu na stopień szkolny dokonuje się w następujący sposób:

- stopień celujący (6) – od 93% do 100% punktów;
- stopień bardzo dobry (5) – od 78% do 92% punktów;
- stopień dobry (4) – od 62% do 77% punktów;
- stopień dostateczny (3) – od 46% do 61% punktów;
- stopień dopuszczający (2) – od 30% do 45% punktów;
- stopień niedostateczny (1) – poniżej 30% punktów.

Wyniki egzaminów eksternistycznych z poszczególnych zajęć edukacyjnych ustala komisja okręgowa na podstawie liczby punktów przyznanych przez egzaminatorów sprawdzających i oceniających dany arkusz egzaminacyjny.

Zdający zdał egzamin eksternistyczny z danego przedmiotu, jeżeli uzyskał z tego egzaminu ocenę wyższą od niedostatecznej.

Wynik egzaminu – wyrażony w skali stopni szkolnych – odnotowuje się na świadectwie ukończenia szkoły wydawanym przez właściwą okręgową komisję egzaminacyjną.

IV PRZYKŁADOWY ARKUSZ EGZAMINACYJNY

W tym rozdziale prezentujemy **przykładowy** arkusz egzaminacyjny. Zawiera on instrukcję dla zdającego oraz zestaw zadań egzaminacyjnych.

W rozdziale V informatora zamieszczono przykładowe odpowiedzi zdających, kryteria oceniania zadań oraz komentarze.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny
© CKE 2010

PESEL (wpisuje zdający)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ZWO-A1-133

EGZAMIN EKSTERNISTYCZNY Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

ZASADNICZA SZKOŁA ZAWODOWA

Czas pracy: 120 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 14 stron (zadania 1–23). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Wypełnij tę część karty punktowania, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
7. Na karcie punktowania wpisz swój PESEL. Zamaluj pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz właściwe.
8. Pamiętaj, że w przypadku stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych lub zakłócania prawidłowego przebiegu egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym osobom zdającym, przewodniczący zespołu nadzorującego przerywa i unieważnia egzamin eksternistyczny.

Życzymy powodzenia!

Zadanie 1. (1 pkt)

Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (fragment)

Art. 14.

Małoletni nabywa obywatelstwo polskie przez urodzenie, w przypadku gdy:

1. co najmniej jedno z rodziców jest obywatelem polskim.

Na podstawie tekstu podkreśl poprawne dokończenie zdania.

Przytoczony fragment ustawy przedstawia sposób nabycia obywatelstwa polskiego zgodny z zasadą

- A. krwi.
- B. naturalizacji.
- C. zasiedzenia.
- D. ziemi.

Zadanie 2. (1 pkt)

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (fragment)

Art. 10

§ 1. Prawo wybierania [...] ma:

1) w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat;

Art. 11.

§ 1. Prawo wybieralności [...] ma:

1) w wyborach do Sejmu – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat;

Na podstawie tekstu uzupełnij zdanie.

W wyborach do Sejmu bierne prawo wyborcze ma obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy ..... lat.

Zadanie 3. (1 pkt)

Podkreśl poprawne dokończenie zdania.

Zgodnie z obowiązującym w Polsce prawem, obywatel, który nie zgadza się z decyzją administracyjną wydaną w pierwszej instancji, może

- A. zbojkotować podjętą decyzję.
- B. zaskarżyć decyzję do Sądu Najwyższego.
- C. złożyć zażalenie na podjętą decyzję do sądu powszechnego.
- D. odwołać się do organu administracji publicznej wyższego stopnia.

Zadanie 4. (3 pkt)

Określ, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując w odpowiednie miejsca tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Falsz* (zdanie fałszywe).

Zdania	Prawda / Falsz
Tora jest zbiorem norm religijnych dla wyznawców islamu.	
Konstytucja jest nadrzędnym aktem prawnym w Polsce.	
Ustawa jest źródłem powszechnie obowiązującego prawa w Polsce.	

Zadanie 5. (2 pkt)

Do podanych w tabeli zakresów spraw dobierz odpowiadający im akt prawny, w puste miejsca tabeli wpisując odpowiednio litery A, B lub C.

A. Kodeks cywilny   B. Kodeks pracy   C. Kodeks karny

Zakres spraw	Akt prawny
Zasady dotyczące objęcia spadku po rodzicach.	
Zasady regulujące odpowiedzialność za popełnienie przestępstwa.	

Zadanie 6. (2 pkt)

Niezależność sądów zakłada przede wszystkim oddzielenie organizacyjne i funkcjonalne sądownictwa od organów innych władz, tak aby zapewnić sądom pełną samodzielność w zakresie rozpoznawania spraw i orzekania. Z kolei niezawisłość polega na tym, że sędzia działa wyłącznie w oparciu o prawo, zgodnie ze swoim sumieniem i wewnętrznym przekonaniem.

Na podst.: <http://www.hfhrpol.waw.pl/oswiadczenie-137-pl.html>

Na podstawie tekstu podaj argument uzasadniający potrzebę zachowania zasady niezależności i niezawisłości sędziów.

.....

.....

Zadanie 7. (2 pkt)

Prawo karne określa granicę wiekową – ukończenie 17 lat, z którą wiąże się zdolność do ponoszenia odpowiedzialności karnej, stanowiąca jedną z przesłanek warunkujących przypisanie winy sprawcy przestępstwa. Z bytem przestępstwa lub wykroczenia związana jest wina, której ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich nie zna. Problem winy nie występuje przed przekroczeniem dolnej granicy wieku, czyli 13 lat, bowiem nieletni przed 13 rokiem życia nie popełnia w rozumieniu ustawy czynu karalnego. Wiek nieletniego i charakter czynu oraz sposób jego popełnienia mają istotny wpływ także na tryb postępowania i rodzaj organu właściwego do prowadzenia postępowania. Podkreślić należy, że Kodeks karny przewiduje wyjątkowo odpowiedzialność karną tych nieletnich, którzy po ukończeniu 15 lat dopuszczają się szczególnie groźnych przestępstw.

Na podst.: D. Wołk-Karaczewska, Nieletni wobec prawa,
<http://www.wychowawcza.pl/wiedza/arttykul/17,Nieletni%20wobec%20prawa.html>

Na podstawie tekstu napisz, czy osoba mająca mniej niż 13 lat może ponieść odpowiedzialność za popełnienie czynów zabronionych. Odpowiedź uzasadnij.

Odpowiedź: .....

.....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 8. (2 pkt)

Pan Marian Kowalski, mieszkaniec gminy Żerków w powiecie jarocińskim w województwie wielkopolskim, zgubił ważne dokumenty osobiste, które są niezbędne w codziennym życiu.

Do podanych nazw dokumentów przyporządkuj nazwę organu administracji publicznej, który wyda panu Marianowi Kowalskiemu zaginione dokumenty. Odpowiedzi wybierz spośród niżej podanych.

wojewoda   starosta   wójt

Nazwa dokumentu	Nazwa organu administracji publicznej
dowód osobisty	
paszport	
prawo jazdy	

Zadanie 9. (2 pkt)

„Bulwersująca sprawa” – pokazują w telewizji czy piszą w gazetach. W jednej chwili jest zdarzenie, by za parę minut usłyszeć w radio, w jaki sposób do niego doszło i kto jest jego sprawcą. W tym miejscu najczęściej pojawiają się określenia typu „sprawcą okazał się” i tu padają inicjały i inne określenia wskazujące na okoliczności, dzięki którym osoby z bliskiego i niekoniecznie najbliższego otoczenia wiedzą, o kogo chodzi. „Na pierwszy rzut oka” wszystko jest w porządku, bo wiemy, kto jest sprawcą. Jest tylko jeden mały problem, bowiem nie było jeszcze procesu i prawomocnego wyroku, który rozstrzygałby o winie konkretnej osoby.

Na podst.: M. Bransztetel, Zasada [...] a media,
http://www.swidnica.po.gov.pl/prawe_menu/sprawca_zasada.html

Na podstawie tekstu napisz, jaką zasadę prawną naruszają, zdaniem autora, dziennikarze informujący o „bulwersujących sprawach”. Przedstaw jedną z konsekwencji łamania tej zasady.

Zasada: .....

Konsekwencja: .....

Zadanie 10. (3 pkt)

Określ, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując w odpowiednie miejsca tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Falsz* (zdanie fałszywe).

Uprawnienia policji	Prawda/Falsz
Policja dba o bezpieczeństwo, porządek i spokój w miejscach publicznych, w transporcie i komunikacji publicznej, a także w ruchu drogowym i na wodach.	
Do kompetencji Policji należy dbanie o przestrzeganie regulaminów wojskowych przez żołnierzy przebywających poza koszarami wojskowymi.	
Policjanci mają prawo zatrzymywania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia.	

Zadanie 11. (2 pkt)

Podkreśl dwa zadania prokuratury w Polsce.

- podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne
- sprawowanie funkcji oskarżyciela publicznego przed sądami
- prowadzenie postępowania przygotowawczego w sprawach karnych
- udzielanie porad prawnych i sporządzanie opinii prawnych

Zadanie 12. (1 pkt)

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (fragment)

Art. 15.

1. Zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych:

- 1) osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości;
- 2) osobom do lat 18;
- 3) na kredyt lub pod zastaw.

Art. 18.

1. Sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży może być prowadzona tylko na podstawie zezwolenia [...].

10. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, organ zezwalający cofa w przypadku:

- 1) nieprzestrzegania określonych w ustawie zasad sprzedaży napojów alkoholowych, a w szczególności:
  - a) sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nieletnim, nietrzeźwym, na kredyt lub pod zastaw [...]

Na podstawie tekstu przedstaw prawną konsekwencję sprzedaży alkoholu osobie, która ma mniej niż 18 lat.

.....
.....

Zadanie 13. (1 pkt)

Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Stronami procesu cywilnego są

- A. sędzia i adwokat.
- B. podejrzany i świadek.
- C. pozwany i powód.
- D. prokurator i oskarżony.

Zadanie 14. (2 pkt)

Podkreśl dwa zdania, które zawierają normy prawne pochodzące z systemu prawa polskiego.

- Sportowcy nie mogą palić tytoniu.
- Pamiętaj, abyś dzień święty święcił.
- Kradzież samochodu jest przestępstwem.
- Podatki ustanawia się na podstawie ustawy.
- Spożywanie mięsa w czasie postu jest zabronione.

Zadanie 15. (2 pkt)

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (fragment)

Art. 182.

§ 1. Osoba najbliższa dla oskarżonego może odmówić zeznań.

§ 2. Prawo odmowy zeznań trwa mimo ustania małżeństwa lub przysposobienia.

§ 3. Prawo odmowy zeznań przysługuje także świadkowi, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem.

Art. 183.

§ 1. Świadek może uchylić się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.

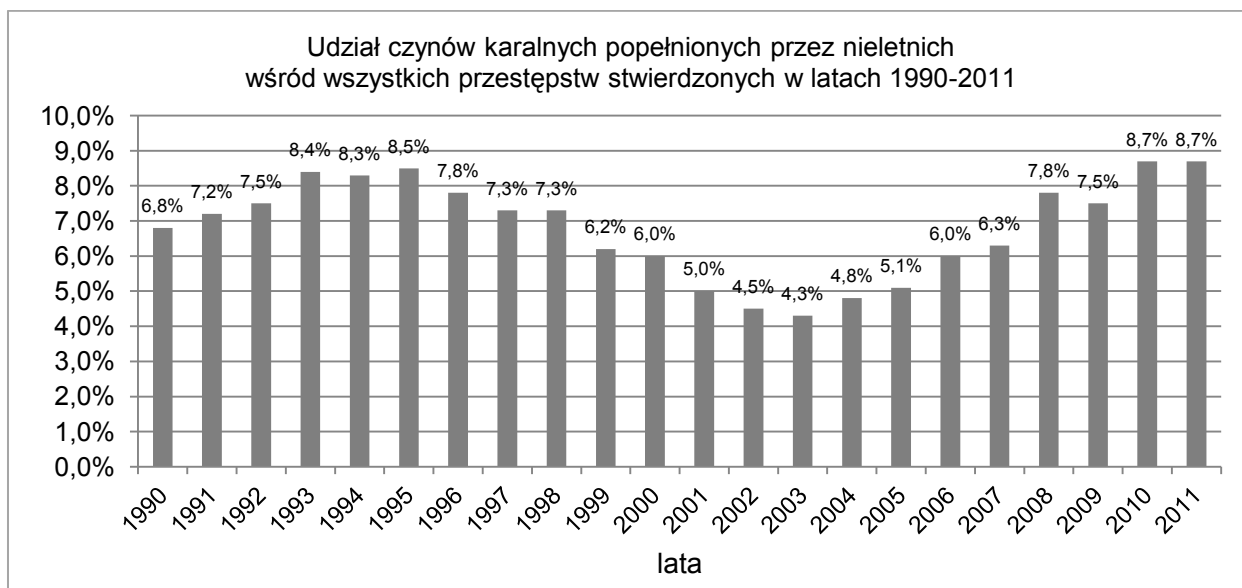
§ 2. Świadek może żądać, aby przesłuchano go na rozprawie z wyłączeniem jawności, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić na hańbę jego lub osobę dla niego najbliższą.

Na podstawie tekstu wymień dwie okoliczności, które upoważniają świadka do odmowy zeznań lub odmowy odpowiedzi na pytanie sądu.

- .....
- .....

Zadanie 16. (4 pkt)

Przestępczość nieletnich w latach 1990–2011

Źródło: <http://statystyka.policja.pl>

16.1. Uzupełnij zdania informacjami z wykresu.

A. Najniższy odsetek czynów karalnych popełnionych przez nieletnich, wśród wszystkich przestępstw, odnotowano w roku .....

B. W latach 1990–1993 odsetek czynów karalnych popełnionych przez nieletnich systematycznie .....

16.2. Podaj dwa działania, które może podjąć państwo, aby ograniczyć przestępczość wśród nieletnich.

- .....
- .....

Zadanie 17. (4 pkt)

Marianna Kowalska, zamieszkała w Mielcu przy ulicy Konwaliowej 2, przebywając na urlopie macierzyńskim, otrzymała podpisane przez dyrektora zakładu pracy wypowiedzenie umowy o pracę, która była zawarta na czas nieokreślony. Pracodawcą pani Marianny była Wytwórnia Sprzętu Wodnego z siedzibą w Mielcu przy ulicy Przemysłowej 12. Pani Kowalska nie zgadza się z tą decyzją i postanowiła wystąpić przeciwko pracodawcy na drogę sądową.

Uzupełnij pozew w imieniu Marianny Kowalskiej, wpisując odpowiednie informacje do zamieszczonego wzoru.

Mielec, dnia 15 lipca 2012 r.

Sąd Rejonowy w Mielcu
Wydział Pracy
ul. Kościuszki 15
39-300 Mielec

Powód: .....

Pozwany: .....

P o z e w
o przywrócenie do pracy

wnoszę o:

.....
.....

U z a s a d n i e n i e

Wypowiedzenie jest bezprawne, ponieważ pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony w czasie przebywania na urlopie macierzyńskim, bowiem chroni mnie przepis art. 177 § 1 Kodeksu pracy.

Marianna Kowalska
Podpis

Załączniki:

- 1) umowa o pracę na czas nieokreślony,
- 2) zaświadczenie o urlopie macierzyńskim.

Zadanie 18. (3 pkt)

Określ, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując w odpowiednie miejsca tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Falsz* (zdanie fałszywe).

<i>Prawa i wolności człowieka i obywatela w Polsce</i>	Prawda/Falsz
Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie.	
Policja ma nieograniczone prawo kontrolowania korespondencji oraz stosowania podsłuchu w celu zapobiegania przestępstwom.	
W przypadku ogłoszenia stanu wyjątkowego ograniczeniu ulegają wszystkie gwarantowane w Konstytucji prawa i wolności człowieka.	

Zadanie 19. (1 pkt)

Podkreśl nazwę dokumentu, który powstał jako pierwszy.

- Konwencja o Prawach Dziecka
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka
- Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

Zadanie 20. (2 pkt)

Spośród podanych cech praw człowieka wybierz dwie i wyjaśnij, co one oznaczają.

Prawa człowieka są: A. niezbywalne, B. powszechne, C. przyrodzone.

Cecha oznaczona literą .....

Wyjaśnienie: .....

.....

Cecha oznaczona literą .....

Wyjaśnienie: .....

.....

Zadanie 21. (1 pkt)

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku (fragment)

Art. 77.

Każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej.

Ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw.

Art. 78.

Każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji.

Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa.

Art. 79.

Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. [...]

Art. 80.

Każdy ma prawo wystąpienia, na zasadach określonych w ustawie, do Rzecznika Praw Obywatelskich z wnioskiem o pomoc w ochronie swoich wolności lub praw naruszonych przez organy władzy publicznej.

Na podstawie tekstu zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Przytoczony fragment Konstytucji dotyczy

- A. środków ochrony praw i wolności.
- B. zakresu praw i wolności osobistych.
- C. źródeł obowiązujących praw i wolności.
- D. warunków ograniczenia praw i wolności.

Zadanie 22. (2 pkt)

 <p>AMNESTY INTERNATIONAL</p>	<p><i>Maraton Pisania Listów – problematyka (przykłady)</i></p> <p>Jabbar Savalan, student z Azerbejdżanu, został powołany do wojska. Amnesty International uważa, że działania te wymierzone są w Jabbara Savalana z powodu jego pokojowej działalności.</p> <p>Indonezyjski więzień sumienia Filep Karma wymaga natychmiastowej pomocy medycznej. Władze więzienia odmówiły jednak pokrycia kosztów transportu do placówki medycznej, a także kosztów leczenia.</p> <p>Źródło: http://maraton.amnesty.org.pl/?gclid=CizGqd76_bECFYaCDgodiCcAog</p>
---	---

Amnesty International to pozarządowa organizacja działająca na rzecz ochrony praw człowieka, będąca laureatem Pokojowej Nagrody Nobla. W grudniu każdego roku przeprowadza akcję pisania listów, tzw. *Maraton Pisania Listów*, do władz państw niedemokratycznych. Podaj, jaki jest cel pisania tych listów.

.....

.....

Zadanie 23. (8 pkt)

Tekst nr 1

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (fragment)

Artykuł 10

Wolność wyrażania opinii

1. Każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. [...]
2. Korzystanie z tych wolności pociągających za sobą obowiązki i odpowiedzialność może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez ustawę i niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej.

Tekst nr 2

Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 roku (fragment)

Art. 54.

1. Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.
2. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są zakazane [...].

Tekst nr 3

Kodeks karny (fragment)

Art. 256.

§ 1. Kto publicznie propaguje faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa lub nawołuje do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Czy w polskim systemie prawnym zagwarantowano prawo do wolności słowa?

Napisz tekst wystąpienia, w którym sformułujesz i uzasadnisz swoje stanowisko w sprawie, budując dwa argumenty. Formułując argumenty, wykorzystaj przytoczone teksty.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BRUDNOPIS

V PRZYKŁADOWE ROZWIĄZANIA ZADAŃ ZAMIESZCZONYCH W ARKUSZU EGZAMINACYJNYM I ICH OCENA

Uwaga:

Przykładowe wypowiedzi zdających są wiernymi cytatami z arkuszy egzaminacyjnych i mogą zawierać błędy.

Zadanie 1. (1 pkt)

Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (fragment)

Art. 14.

Małoletni nabywa obywatelstwo polskie przez urodzenie, w przypadku gdy:

1. co najmniej jedno z rodziców jest obywatelem polskim;

Na podstawie tekstu podkreśl poprawne dokończenie zdania.

Przytoczony fragment ustawy przedstawia sposób nabycia obywatelstwa polskiego zgodny z zasadą

- A. krwi.
- B. naturalizacji.
- C. zasiedzenia.
- D. ziemi.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A. krwi	Zasada krwi (łac. ius sanguinis) oznacza, że dziecko nabywa obywatelstwo danego państwa przez urodzenie z rodziców, z których co najmniej jedno jest obywatelem tego państwa, bez względu na miejsce urodzenia. Takie rozwiązanie prawne przedstawia przytoczony fragment ustawy. Zdający otrzymuje 1 pkt za podkreślenie odpowiedzi A. Zdający otrzymuje 0 pkt za: - podanie złej odpowiedzi, - brak odpowiedzi, - podanie więcej niż jednej odpowiedzi.

Zadanie 2. (1 pkt)

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (fragment)

Art. 10

§ 1. Prawo wybierania [...] ma:

1) w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat;

Art. 11.

§ 1. Prawo wybieralności [...] ma:

1) w wyborach do Sejmu – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat;

Na podstawie tekstu uzupełnij zdanie.

W wyborach do Sejmu bierne prawo wyborcze ma obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy ..... lat.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
21 lat	Bierne prawo wyborcze to inaczej prawo wybieralności. Wiek, w którym obywatel polski nabywa prawo wybieralności, określono w <i>Kodeksie wyborczym</i> , art. 11. §1. 1. Zdający otrzymuje 1 pkt za podanie prawidłowej odpowiedzi: 21 lat.

Zadanie 3. (1 pkt)

Podkreśl poprawne dokończenie zdania.

Zgodnie z obowiązującym w Polsce prawem, obywatel, który nie zgadza się z decyzją administracyjną wydaną w pierwszej instancji, może

- A. zbojkotować podjętą decyzję.
- B. zaskarżyć decyzję do Sądu Najwyższego.
- C. złożyć zażalenie na podjętą decyzję do sądu powszechnego.
- D. odwołać się do organu administracji publicznej wyższego stopnia.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
D. odwołać się do organu administracji publicznej wyższego stopnia.	Zasady postępowania przed organami administracji publicznej normuje Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. <i>Kodeks postępowania administracyjnego</i> . Zgodnie z jego zapisami od decyzji wydanej w pierwszej instancji służy stronie prawo do odwołania. Właściwy do rozpatrzenia odwołania jest organ administracji publicznej wyższego stopnia, chyba że ustawa przewiduje inny organ odwoławczy. Obywatel ma prawo zaskarżyć decyzję administracyjną do sądu administracyjnego, ale dopiero, gdy jest ona ostateczna, czyli została wydana w drugiej instancji. Zdający otrzymuje 1 pkt za podkreślenie odpowiedzi D.

Zadanie 4. (3 pkt)

Określ, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując w odpowiednie miejsca tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Falsz* (zdanie fałszywe).

Poprawne odpowiedzi		Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Zdający otrzymuje po 1 pkt za podanie każdej prawidłowej odpowiedzi – łącznie 3 pkt.		
Tora jest zbiorem norm religijnych dla wyznawców islamu.	FAŁSZ	Tora w najszerszym rozumieniu oznacza całość żydowskiej [a nie islamskiej] tradycji, określanej jako Nauka, Prawo lub Zakon. W węższym znaczeniu oznacza pierwszych pięć ksiąg Biblii (Pięcioksiąg lub Prawo) ² . Świętą księgą dla wyznawców islamu jest Koran.
Konstytucja jest nadrzędnym aktem prawnym w Polsce.	PRAWDA	Konstytucja zajmuje najwyższe miejsce w hierarchii aktów normatywnych, jest więc aktem w tej hierarchii nadrzędnym. Konstytucja jest nadrzędnym aktem prawnym, ponieważ: - normuje podstawowe zasady ustroju i porządku prawnego państwa, - posiada najwyższą moc prawną, - przepisy Konstytucji stosuje się bezpośrednio ³ .
Ustawa jest źródłem powszechnie obowiązującego prawa w Polsce.	PRAWDA	Zgodnie z obowiązującą Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej (art. 87) źródłami powszechnie obowiązującego prawa w Polsce są: Konstytucja, <u>ustawy</u> , ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia.

Zadanie 5. (2 pkt)

Do podanych w tabeli zakresów spraw dobierz odpowiadający im akt prawny, w puste miejsca tabeli wpisując odpowiednio litery A, B lub C.

A. Kodeks cywilny   B. Kodeks pracy   C. Kodeks karny

Poprawne odpowiedzi		Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Zdający otrzymuje po 1 pkt za podanie każdej prawidłowej odpowiedzi – łącznie 2 pkt.		
Zasady dotyczące objęcia spadku po rodzicach	A. Kodeks cywilny	Aktem prawnym regulującym w Polsce zasady dotyczące objęcia spadku jest Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – <i>Kodeks cywilny</i> .
Zasady regulujące odpowiedzialność za popełnienie przestępstwa	C. Kodeks karny	Aktem prawnym regulującym w Polsce zasady dotyczące odpowiedzialności za popełnienie przestępstwa jest <i>Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny</i> .

² Na podst.: Encyklopedia Britannica, edycja polska, Poznań 2004, t. 43, s. 290.

³ Na podst.: Polskie prawo konstytucyjne, red. W. Skrzydło, Lublin 1998, s. 26.

Zadanie 6. (2 pkt)

Niezależność sądów zakłada przede wszystkim oddzielenie organizacyjne i funkcjonalne sądownictwa od organów innych władz, tak aby zapewnić sądom pełną samodzielność w zakresie rozpoznawania spraw i orzekania. Z kolei niezawisłość polega na tym, że sędzia działa wyłącznie w oparciu o prawo, zgodnie ze swoim sumieniem i wewnętrznym przekonaniem.

Na podst.: <http://www.hfhrpol.waw.pl/oswiadczenie-137-pl.html>

Na podstawie tekstu podaj argument uzasadniający potrzebę zachowania zasady niezależności i niezawisłości sędziów.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
<p>Zdający otrzymuje: 2 pkt – za odpowiedź poprawną pod względem merytorycznym i językowym; 1 pkt – za odpowiedź niespójną, zawierającą usterki merytoryczne i językowe; 0 pkt – za podanie odpowiedzi nielogicznej, zawierającej rażące błędy merytoryczne lub za brak odpowiedzi.</p>		
A	<i>Stosowanie tych zasad gwarantuje obiektywną ocenę przedstawionych dowodów, prawidłowy przebieg procesu sądowego i sprawiedliwy wyrok.</i>	Zdający A podał spójną, poprawną merytorycznie odpowiedź. Stosował prawidłową terminologię. Zdający otrzymał łącznie 2 punkty.
B	<i>Sędziowie nie mogą być przekupywani przez polityków i słuchać ich rozkazów. I to jest dobre dla obywateli.</i>	Mimo iż zdający B posłużył się nieeleganckim, nacechowanym emocjami językiem, prawidłowo odczytał istotę przedstawionych zasad. Wypowiedź jest jednak nieprecyzyjna, zawiera usterki merytoryczne. Zdający otrzymał 1 punkt.
C	<i>Takie prawo kazała nam wprowadzić Bruksela. W Polsce i tak nikt go nie stosuje.</i>	Wypowiedź zdającego C jest nieprawidłowa. Zawiera błędy merytoryczne i uproszczone, powierzchowne sądy. Zdający otrzymał 0 punktów.

Zadanie 7. (2 pkt)

Prawo karne określa granicę wiekową – ukończenie 17 lat, z którą wiąże się zdolność do ponoszenia odpowiedzialności karnej, stanowiąca jedną z przesłanek warunkujących przypisanie winy sprawcy przestępstwa. Z bytem przestępstwa lub wykroczenia związana jest wina, której ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich nie zna. Problem winy nie występuje przed przekroczeniem dolnej granicy wieku, czyli 13 lat, bowiem nieletni przed 13 rokiem życia nie popełnia w rozumieniu ustawy czynu karalnego. Wiek nieletniego i charakter czynu oraz sposób jego popełnienia mają istotny wpływ także na tryb postępowania i rodzaj organu właściwego do prowadzenia postępowania. Podkreślić należy, że Kodeks karny przewiduje wyjątkowo odpowiedzialność karną tych nieletnich, którzy po ukończeniu 15 lat dopuszczają się szczególnie groźnych przestępstw.

Na podst.: D. Wołk-Karaczewska, Nieletni wobec prawa,
<http://www.wychowawcza.pl/wiedza/arttykul/17,Nieletni%20wobec%20prawa.html>

Na podstawie tekstu napisz, czy osoba mająca mniej niż 13 lat może ponieść odpowiedzialność za popełnienie czynów zabronionych. Odpowiedź uzasadnij.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
<p>Zdający otrzymuje łącznie maksymalnie 2 pkt: 1 pkt – za podanie prawidłowej odpowiedzi, 1 pkt – za podanie prawidłowego uzasadnienia. Uwaga: W przypadku podania nieprawidłowej odpowiedzi lub jej braku uzasadnienie nie jest oceniane.</p>		
A	Odpowiedź: <i>Nie</i>	<p>Zdający A udzielił prawidłowej odpowiedzi i podał poprawne merytorycznie, spójne, zgodne z zamieszczonym tekstem uzasadnienie. Zdający otrzymał łącznie 2 punkty</p>
	Uzasadnienie: <i>Wobec osoby, która nie ukończyła 13 lat nie można stosować pojęcia winy, a więc i stosować kary.</i>	
B	Odpowiedź: <i>Przed 13 rokiem życia nie ponosi się odpowiedzialności karnej.</i>	<p>Zdający B udzielił prawidłowej odpowiedzi. Podane uzasadnienie jest jednak nieprawidłowe. Autor nie odwołał się do zamieszczonego tekstu. Przytoczył prosty osąd, który nie może zastąpić rzeczowej argumentacji. Zdający otrzymał łącznie 1 punkt.</p>
	Uzasadnienie: <i>To są tylko dzieci więc nie ma za co ich karać.</i>	
C	Odpowiedź: <i>W Polsce każe się też nieletnich.</i>	<p>Zdający C podał nieprawidłową odpowiedź i uzasadnienie świadczące o niezrozumieniu problemu przedstawionego w tekście. Zdający otrzymał 0 punktów.</p>
	Uzasadnienie: <i>Nieletnich nie zamyka się tylko w więzieniu.</i>	

Zadanie 8. (2 pkt)

Pan Marian Kowalski, mieszkaniec gminy Żerków w powiecie jarocińskim w województwie wielkopolskim, zgubił ważne dokumenty osobiste, które są niezbędne w codziennym życiu.

Do podanych nazw dokumentów przyporządkuj nazwę organu administracji publicznej, który wyda panu Marianowi Kowalskiemu zaginione dokumenty. Odpowiedzi wybierz spośród niżej podanych.

wojewoda   starosta   wójt

Poprawne odpowiedzi		Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
<p>Zdający otrzymuje: 2 pkt – za prawidłowe dobranie trzech organów administracji publicznej; 1 pkt – za prawidłowe dobranie mniej niż trzech organów administracji publicznej (np. jedno prawidłowe dobranie; prawidłowe podanie dwóch organów i niewpisanie w tabelę trzeciego, itp.); 0 pkt – za nieprawidłowe dobranie trzech organów administracji publicznej lub za brak trzech odpowiedzi.</p>		
dowód osobisty	wójt	<p>Dowód osobisty wydaje: - właściwy ze względu na miejsce zameldowania na pobyt stały organ gminy (wójt, burmistrz lub prezydent miasta); - w razie braku miejsca zameldowania na pobyt stały – organ gminy ostatniego miejsca pobytu stałego tej osoby. Jeśli nie można ustalić właściwości miejscowej organu w sposób wskazany wyżej, dowód osobisty wydaje organ gminy właściwy dla obszaru dzielnicy Śródmieście w m. st. Warszawie.⁴</p>
paszport	wojewoda	<p>Paszport i paszport tymczasowy w kraju wydaje wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu stałego osoby ubiegającej się o dokument paszportowy, a w razie braku takiego miejsca, wojewoda właściwy ze względu na ostatnie miejsce stałego pobytu tej osoby, a za granicą konsul. Osobom zamieszkującym w Polsce, które nigdy nie posiadały zameldowania na terytorium kraju, ww. dokumenty paszportowe wydaje wojewoda właściwy według aktualnego miejsca pobytu.⁵</p>
prawo jazdy	starosta	<p>Krajowe prawo jazdy jest wydawane przez starostę właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o wydanie dokumentu, a w uzasadnionych przypadkach właściwego ze względu na miejsce czasowego pobytu.⁶</p>

⁴ Źródło: http://www.msw.gov.pl/portals/pl/365/4540/Wlasciwosc_organu.html

⁵ Źródło: http://www.msw.gov.pl/portals/pl/380/10165/Informacje_paszportowe.html#kto

⁶ Źródło: <http://gmina.wieszjak.pl/komunikacja/300416,Kto-wydaje-prawo-jazdy.html>

Zadanie 9. (2 pkt)

„Bulwersująca sprawa” – pokazują w telewizji czy piszą w gazetach. W jednej chwili jest zdarzenie, by za parę minut usłyszeć w radio, w jaki sposób do niego doszło i kto jest jego sprawcą. W tym miejscu najczęściej pojawiają się określenia typu „sprawcą okazał się” i tu padają inicjały i inne określenia wskazujące na okoliczności, dzięki którym osoby z bliskiego i niekoniecznie najbliższego otoczenia wiedzą, o kogo chodzi. „Na pierwszy rzut oka” wszystko jest w porządku, bo wiemy, kto jest sprawcą. Jest tylko jeden mały problem, bowiem nie było jeszcze procesu i prawomocnego wyroku, który rozstrzygałby o winie konkretnej osoby.

Na podst.: M. Bransztetel, Zasada [...] a media,
http://www.swidnica.po.gov.pl/prawe_menu/sprawca_zasada.html

Na podstawie tekstu napisz, jaką zasadę prawną naruszają, zdaniem autora, dziennikarze informujący o „bulwersujących sprawach”. Przedstaw jedną z konsekwencji łamania tej zasady.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
<p>Zdający otrzymuje łącznie maksymalnie 2 pkt: 1 pkt – za podanie prawidłowej zasady prawnej, 1 pkt – za podanie właściwej, logicznej konsekwencji łamania tej zasady.</p>		
A	<p>Zasada: <i>Zasada domniemania niewinności</i> Konsekwencja: <i>Złamanie tej zasady może spowodować utratę dobrego imienia przez osobę, która chociaż nie została skazana przez sąd to przez media jest traktowana jak przestępca. Zdarza się, że osoby niewinne żyją z piętnem „przestępcy” i tracą pracę lub nie mogą jej znaleźć.</i></p>	<p>Zdający A prawidłowo określił zasadę prawną i podał logicznie skonstruowaną konsekwencję jej łamania. Zdający otrzymał 2 punkty.</p>
B	<p>Zasada: <i>Prawo nie działa wstecz</i> Konsekwencja: <i>Media ferując przedwcześnie wyrok mogą złamać życie oskarżanej osoby i jej rodziny. Mogą wywierać presję na sąd, świadków, a to jest niezgodne z zasadami demokracji.</i></p>	<p>Zdający B nie podał prawidłowej zasady prawnej, ale zrozumiał problem przedstawiony w tekście źródłowym i podał negatywną konsekwencję działania mediów. Zdający otrzymał 1 punkt.</p>
C	<p>Zasada: <i>Domniemanie niewinności</i> Konsekwencja: <i>Mediom wszystko wolno, chcą przypodobać się społeczeństwu i lepiej sprzedawać swoje gazety i programy. Stawiają więc na sensacje i rozrywkę.</i></p>	<p>Zdający C podał prawidłową zasadę prawną, ale zbudował nielogiczną w stosunku do niej konsekwencję. Zdający otrzymał 1 punkt.</p>
D	<p>Zasada: <i>Media czwartą władzą</i> Konsekwencja: <i>Wpływ mediów jest na całym świecie coraz silniejszy. Dziennikarze docierają wszędzie, są szybsi i sprawniejsi od sądów. Tego oczekują od nich ludzie.</i></p>	<p>Zdający D podał nieprawidłową zasadę. Podana konsekwencja świadczy o niezrozumieniu problemu przedstawionego w tekście źródłowym. Zdający otrzymał 0 punktów.</p>

Zadanie 10. (3 pkt)

Określ, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując w odpowiednie miejsca tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Falsz* (zdanie fałszywe).

Poprawne odpowiedzi		Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Zdający otrzymuje po 1 pkt za podanie każdej prawidłowej odpowiedzi – łącznie 3 pkt.		
Policja dba o bezpieczeństwo, porządek i spokój w miejscach publicznych, w transporcie i komunikacji publicznej, a także w ruchu drogowym i na wodach.	PRAWDA	Do podstawowych zadań Policji należy m.in. ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania (Art. 1.2.) ⁷ .
Do kompetencji Policji należy dbanie o przestrzeganie regulaminów wojskowych przez żołnierzy przebywających poza koszarami wojskowymi.	FAŁSZ	Przedstawione kompetencje należą do uprawnień Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organów porządkowych.
Policjanci mają prawo zatrzymywania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia.	PRAWDA	Policjanci, wykonując czynności służbowe, mają prawo zatrzymywania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia (Art. 15. 1.) ⁸ .

⁷ Na podstawie: Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 1990 r. nr 30, poz. 179).

⁸ Op. cit.

Zadanie 11. (2 pkt)

Podkreśl dwa zadania prokuratury w Polsce.

- podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne
- sprawowanie funkcji oskarżyciela publicznego przed sądami
- prowadzenie postępowania przygotowawczego w sprawach karnych
- udzielanie porad prawnych i sporządzanie opinii prawnych

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
<p>Zdający otrzymuje po 1 pkt za podanie każdej prawidłowej odpowiedzi – łącznie 2 punkty. Jeżeli zdający podkreśli więcej niż dwie odpowiedzi, otrzymuje 0 punktów.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Sprawowanie funkcji oskarżyciela publicznego przed sądami. • Prowadzenie postępowania przygotowawczego w sprawach karnych. 	<p>Zgodnie z art. 2 Ustawy o prokuraturze zadaniem prokuratury jest strzeżenie praworządności oraz czuwanie nad ściganiem przestępstw. Zadania te prokuratorzy wykonują przez prowadzenie lub nadzorowanie postępowania przygotowawczego w sprawach karnych oraz sprawowanie funkcji oskarżyciela publicznego przed sądami⁹.</p> <p>Podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne jest uprawnieniem Sądu Najwyższego.</p> <p>Udzielanie porad prawnych i sporządzanie opinii prawnych jest zadaniem wykonywanym przez adwokatów i radców prawnych.</p>

⁹ Ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 1985 nr 31 poz. 138, Dz. U. z 2011 r. nr 270, poz. 1599, nr 240, poz. 1430).

Zadanie 12. (1 pkt)

*Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
(fragment)*

Art. 15.

1. Zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych:

- 1) osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości;
- 2) osobom do lat 18;
- 3) na kredyt lub pod zastaw.

Art. 18.

1. Sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży może być prowadzona tylko na podstawie zezwolenia [...].

10. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, organ zezwalający cofa w przypadku:

1) nieprzestrzegania określonych w ustawie zasad sprzedaży napojów alkoholowych, a w szczególności:

a) sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nieletnim, nietrzeźwym, na kredyt lub pod zastaw [...]

Na podstawie tekstu przedstaw prawną konsekwencję sprzedaży alkoholu osobie, która ma mniej niż 18 lat.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Zdający otrzymuje 1 pkt za podanie prawidłowej odpowiedzi.	
Prawną konsekwencją sprzedaży alkoholu osobie, która ma mniej niż 18 lat jest cofnięcie zezwolenia na handel alkoholem.	Odpowiedź na postawione w zadaniu pytanie zawarta jest w art. 18. 10. 1) a): <u>10. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, organ zezwalający cofa w przypadku:</u> <u>1) nieprzestrzegania określonych w ustawie zasad sprzedaży napojów alkoholowych, a w szczególności:</u> <u>a) sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nieletnim, nietrzeźwym, na kredyt lub pod zastaw</u>

Zadanie 13. (1 pkt)

Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Stronami procesu cywilnego są

- A. sędzia i adwokat.
- B. podejrzany i świadek.
- C. pozwany i powód.
- D. prokurator i oskarżony.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
C. pozwany i powód.	<p>W postępowaniu cywilnym toczącym się w trybie procesowym stronami są powód (lub kilku powodów), czyli osoba wnosząca pozew, oraz pozwany (albo kilku pozwanych), tj. osoba, przeciwko której pozew jest skierowany.</p> <p>Zdający otrzymuje 1 pkt za podkreślenie odpowiedzi C.</p>

Zadanie 14. (2 pkt)

Podkreśl dwa zdania, które zawierają normy prawne pochodzące z systemu prawa polskiego.

- Sportowcy nie mogą palić tytoniu.
- Pamiętaj, abyś dzień święty święcił.
- Kradzież samochodu jest przestępstwem.
- Podatki ustanawia się na podstawie ustawy.
- Spożywanie mięsa w czasie postu jest zabronione.

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
<p>Zdający otrzymuje po 1 pkt za podanie każdej prawidłowej odpowiedzi – łącznie 2 pkt. Jeżeli zdający podkreśli więcej niż dwie odpowiedzi, otrzymuje 0 pkt.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Kradzież samochodu jest przestępstwem. • Podatki ustanawia się na podstawie ustawy. 	<p>W zadaniu, obok norm prawnych, umieszczono zdania zawierające normy religijne, obyczajowe i zwyczajowe.</p>

Zadanie 15. (2 pkt)

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (fragment)

Art. 182.

§ 1. Osoba najbliższa dla oskarżonego może odmówić zeznań.

§ 2. Prawo odmowy zeznań trwa mimo ustania małżeństwa lub przysposobienia.

§ 3. Prawo odmowy zeznań przysługuje także świadkowi, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem.

Art. 183.

§ 1. Świadek może uchylić się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.

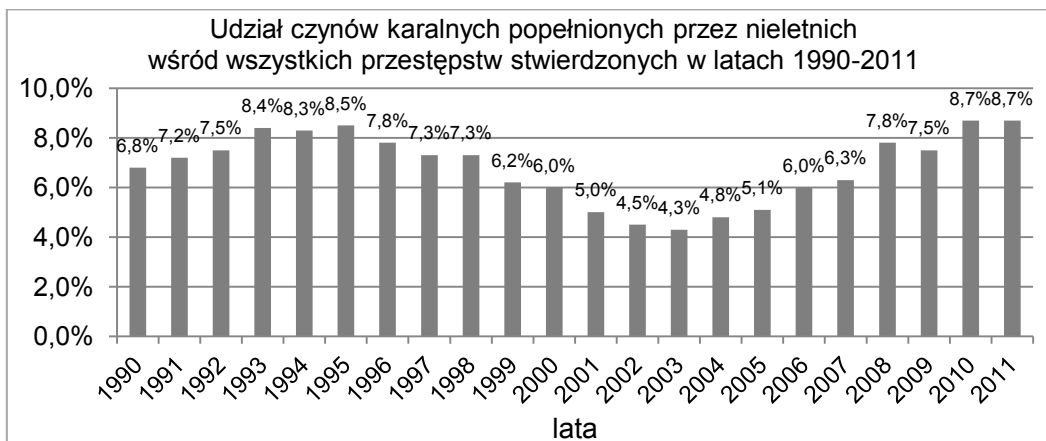
§ 2. Świadek może żądać, aby przesłuchano go na rozprawie z wyłączeniem jawności, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić na hańbę jego lub osobę dla niego najbliższą.

Na podstawie tekstu wymień dwie okoliczności, które upoważniają świadka do odmowy zeznań lub odmowy odpowiedzi na pytanie sądu.

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Zdający otrzymuje po 1 pkt za prawidłowe podanie każdej z dwóch okoliczności – łącznie 2 pkt.	
Należało podać dwie spośród następujących okoliczności: - Szczególna bliskość świadka z osobą oskarżoną (np. współmałżonek, dzieci, rodzice). - Świadek w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym tym postępowaniem. - Udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić świadka na odpowiedzialność za przestępstwo (narazić osobę dla świadka najbliższą na odpowiedzialność).	Odpowiedź na postawione w zadaniu polecenie zawarta jest w: - Art. 182 § 1. Osoba najbliższa dla oskarżonego może odmówić zeznań. - Art. 182 § 3. § 3. Prawo odmowy zeznań przysługuje także świadkowi, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem. - Art. 183 § 3. § 1. Świadek może uchylić się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.

Zadanie 16. (4 pkt)

Przestępczość nieletnich w latach 1990–2011

Źródło: <http://statystyka.policja.pl>

16.1. Uzupełnij zdania informacjami z wykresu.

- A. Najniższy odsetek czynów karalnych popełnionych przez nieletnich, wśród wszystkich przestępstw, odnotowano w roku .....
- B. W latach 1990–1993 odsetek czynów karalnych popełnionych przez nieletnich systematycznie .....

Poprawne odpowiedzi	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Zdający otrzymuje po 1 pkt za prawidłowe podanie każdej prawidłowej odpowiedzi – łącznie 2 pkt.	
A. Najniższy odsetek czynów karalnych popełnionych przez nieletnich, wśród wszystkich przestępstw, odnotowano w roku 2003 . B. W latach 1990-1993 odsetek czynów karalnych popełnionych przez nieletnich systematycznie wzrastał .	W zdaniu B zdający może użyć innych określeń prawidłowo oddających tendencję.

16.2. Podaj dwa działania, które może podjąć państwo, aby ograniczyć przestępczość wśród nieletnich.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
Zdający otrzymuje po 1 pkt za prawidłowe podanie każdego z dwóch działań państwa – łącznie 2 pkt.		
A	<i>Państwo powinno zwiększyć opiekę socjalną dla rodzin zagrożonych ubóstwem. Bieda przyczynia się do wzrostu przestępczości.</i>	Zdający A przedstawił dwie logicznie skonstruowane propozycje działań państwa, które mogą wpłynąć na ograniczenie przestępczości wśród nieletnich. Zdający otrzymał 2 punkty.
	<i>Powinna być większa współpraca pomiędzy szkołą a policją w walce z alkoholizmem i narkomanią.</i>	
B	<i>Rodzice powinni więcej czasu poświęcić własnym dzieciom. Są zapracowani i zapominają o tym co najważniejsze.</i>	Zdający B podał tylko jedno prawidłowo skonstruowane działanie. Pierwszy z podanych przykładów odnosi się do działań podjętych przez inny podmiot niż państwo – rodziców i nie może być pozytywnie oceniony. Zdający otrzymał łącznie 1 punkt.
	<i>Zwiększenie kar dla osób sprzedających alkohol nieletnim i częstsze kontrolowanie przez policję sklepów z alkoholem.</i>	
C	<i>Dorośli powinni dawać małym dzieciom dobry przykład, a sami kradną i kombinują. Politycy, nauczyciele i rodzice muszą się zmienić.</i>	Zdający C w obu wypowiedziach podał działania podejmowane przez inne podmioty niż państwo – dorosłych (nauczycieli, rodziców, polityków) oraz młodych ludzi. Zastrzeżenia budzi język wypowiedzi. Zdający otrzymał 0 pkt.
	<i>Młodzi powinni wyjechać z kraju, pracować na zachodzie, zarabiać pieniądze a nie kraść i balangować. Wtedy wszystko się zmieni.</i>	
Najczęstszym błędem popełnianym przez zdających jest podawanie przykładów działań właściwych dla innych podmiotów niż państwo, np. rodziny, czy samych zainteresowanych.		

Zadanie 17. (4 pkt)

Marianna Kowalska, zamieszkała w Mielcu przy ulicy Konwaliowej 2, przebywając na urlopie macierzyńskim, otrzymała podpisane przez dyrektora zakładu pracy wypowiedzenie umowy o pracę, która była zawarta na czas nieokreślony. Pracodawcą pani Marianny była Wytwórnia Sprzętu Wodnego z siedzibą w Mielcu przy ulicy Przemysłowej 12. Pani Kowalska nie zgadza się z tą decyzją i postanowiła wystąpić przeciwko pracodawcy na drogę sądową.

Uzupełnij pozew w imieniu Marianny Kowalskiej, wpisując odpowiednie informacje do zamieszczonego wzoru.

Mielec, dnia 15 lipca 2012 r.
Sąd Rejonowy w Mielcu Wydział Pracy ul. Kościuszki 15 39-300 Mielec
Powód: .....
Pozwany: .....
P o z e w
wnoszę o: ....
U z a s a d n i e n i e
Wypowiedzenie jest bezprawne, ponieważ pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony w czasie przebywania na urlopie macierzyńskim, bowiem chroni mnie przepis art. 177 § 1 Kodeksu pracy.
<i>Marianna Kowalska</i> Podpis
<u>Załączniki:</u> 1) umowa o pracę na czas nieokreślony, 2) zaświadczenie o urlopie macierzyńskim.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
<p>Zdający otrzymuje po 1 pkt za:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prawidłowe wskazanie powoda i pozwanego, - podanie danych adresowych, - prawidłowe określenie roszczenia. <p>Łącznie 4 punkty.</p>		
A	<p>Powód: <i>Marianna Kowalska, Mielec, ul. Konwaliowa 2</i> Pozwany: <i>Wytwórnia Sprzętu Wodnego, Mielec, ul. Przemysłowa 12</i></p> <p>Wnoszę o: <i>1) przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach,</i> <i>2) zasądzenie wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy.</i></p>	<p>Zdający A prawidłowo wskazał powoda i pozwanego (2 pkt), uwzględnił dane adresowe (1 pkt) i prawidłowo sformułował roszczenie (1 pkt). Zdający otrzymał łącznie 4 punkty.</p>
B	<p>Powód: <i>Marianna Kowalska</i> Pozwany: <i>Wytwórnia Sprzętu Wodnego</i></p> <p><i>Wnoszę o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach.</i></p>	<p>Zdający B prawidłowo wskazał powoda i pozwanego (2 pkt), ale nie podał ich danych adresowych (0 pkt). Roszczenie zostało sformułowane prawidłowo (1 pkt). Zdający otrzymał łącznie 3 punkty.</p>
C	<p>Powód: <i>Dyrektor Wytwórni Sprzętu Wodnego</i> Pozwany: <i>Marianna Kowalska</i></p> <p><i>Wnoszę o ukaranie dyrekcji Wytwórni Sprzętu Wodnego za bezprawne zwolnienie mnie z pracy.</i></p>	<p>Zdający C pomylił powoda z pozwanym i błędnie określił pracodawcę (0 pkt), nie podał danych adresowych (0 pkt), źle sformułował roszczenie (0 pkt). Zdający otrzymał 0 punktów.</p>

Zadanie 18. (3 pkt)

Określ, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując w odpowiednie miejsca tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Falsz* (zdanie fałszywe).

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania	
Zdający otrzymuje po 1 pkt za podanie każdej prawidłowej odpowiedzi – łącznie 3 pkt.		
Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie.	PRAWDA	Zgodnie z obowiązującą Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane <u>tylko w ustawie</u> i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw (art. 31. 3).
Policja ma nieograniczone prawo kontrolowania korespondencji oraz stosowania podsłuchu w celu zapobiegania przestępstwom.	FAŁSZ	Zakres uprawnień policji jest ściśle określony. Policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka. ¹⁰
W przypadku ogłoszenia stanu wyjątkowego ograniczeniu ulegają wszystkie gwarantowane w Konstytucji prawa i wolności człowieka.	FAŁSZ	Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej ustawa określająca zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela w czasie stanu wyjątkowego nie może ograniczać wolności i praw określonych w art. 30 (godność człowieka), art. 34 i art. 36 (obywatelstwo), art. 38 (ochrona życia), art. 39, art. 40 i art. 41 ust. 4 (humanitarne traktowanie), art. 42 (ponoszenie odpowiedzialności karnej), art. 45 (dostęp do sądu), art. 47 (dobra osobiste), art. 53 (sumienie i religia), art. 63 (petycje) oraz art. 48 i art. 72 (rodzina i dziecko).

¹⁰ Na podstawie: Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. (Dz. U. z 1990 nr 30 poz. 179).

Zadanie 19. (1 pkt)

Podkreśl nazwę dokumentu, który powstał jako pierwszy.

- Konwencja o Prawach Dziecka
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka
- Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Powszechna Deklaracja Praw Człowieka	Konwencja o Prawach Dziecka została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20 listopada 1989 roku. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 10 grudnia 1948 roku. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności została zawarta przez państwa członkowskie Rady Europy i otwarta do podpisu 4 listopada 1950. Zdający otrzymał 1 pkt za wskazanie Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Zadanie 20. (2 pkt)

Spośród podanych cech praw człowieka wybierz dwie i wyjaśnij, co one oznaczają.

Prawa człowieka są: A. niezbywalne, B. powszechne, C. przyrodzone.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
Zdający otrzymuje po 1 pkt. za podanie każdego z dwóch wyjaśnień – łącznie 2 pkt.		
A	Cecha oznaczona literą A. (niezbywalne): <i>Człowiek nie może zrzec się posiadanych praw i wolności człowieka.</i>	Zdający A podał dwa prawidłowe wyjaśnienia do wybranych przez siebie cech. Otrzymał łącznie 2 punkty.
	Cecha oznaczona literą B. (powszechne): <i>Prawa człowieka są takie same dla każdego na świecie, niezależnie, np. od koloru skóry czy narodowości.</i>	
B	Cecha oznaczona literą A (niezbywalne): <i>Żadnego z praw pod żadnym pretekstem i w żadnej sytuacji nie można ograniczyć. Nikt i nigdy nie powinien tego zrobić.</i>	Zdający B nieprawidłowo objaśnił pierwszą wybraną cechę – niezbywalność praw człowieka. W swojej wypowiedzi odniósł się do innej kwestii: względności i bezwzględności praw człowieka. Ponadto błędnie stwierdził, że wszystkie prawa człowieka mają charakter bezwzględny, czyli nie mogą podlegać żadnym ograniczeniom. Możliwość wprowadzenia ograniczeń w zakresie korzystania z wolności i praw (w ściśle określonych sytuacjach) przewiduje również polska Konstytucja (0 pkt). Przyrodzony charakter praw człowieka został wyjaśniony prawidłowo (1 pkt). Zdający otrzymał łącznie otrzymał 1 punkt.
	Cecha oznaczona literą C. (przyrodzone) <i>Te prawa istnieją niezależnie od woli władzy, przysługują one każdej osobie z racji urodzenia, faktu bycia człowiekiem.</i>	
C	Cecha oznaczona literą A. (niezbywalne) <i>Każdy musi te prawa szanować, nie można ich lekceważyć, zbywać i nie przejmować się nimi.</i>	Zdający C nieprawidłowo wyjaśnił obie wybrane cechy. Zbudował (słuszny) postulat poszanowania praw człowieka, ale nie podał definicji niezbywalności. Drugie wyjaśnienie odnosi się do genezy praw człowieka, a nie przyrodzonego charakteru praw człowieka. Zdający otrzymał 0 punktów.
	Cecha oznaczona literą C. (przyrodzone) <i>Są stare, wywodzą się z tradycji chrześcijańskiej dominującej na całym świecie.</i>	

Zadanie 21. (1 pkt)

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku (fragment)

Art. 77.

Każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej.

Ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw.

Art. 78.

Każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa.

Art. 79.

Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. [...]

Art. 80.

Każdy ma prawo wystąpienia, na zasadach określonych w ustawie, do Rzecznika Praw Obywatelskich z wnioskiem o pomoc w ochronie swoich wolności lub praw naruszonych przez organy władzy publicznej.

Na podstawie tekstu zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Przytoczony fragment Konstytucji dotyczy

- A. środków ochrony praw i wolności.
- B. zakresu praw i wolności osobistych.
- C. źródeł obowiązujących praw i wolności.
- D. warunków ograniczenia praw i wolności.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A. środków ochrony praw i wolności	Cytowany fragment Konstytucji pochodzi z Rozdziału II (art. 30–86) <i>Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela</i> , część <i>Środki ochrony wolności i praw</i> . Zdający otrzymuje 1 pkt za podkreślenie odpowiedzi A.

Zadanie 22. (2 pkt)

 AMNESTY INTERNATIONAL	<p style="text-align: center;">Maraton Pisania Listów - problematyka (przykłady)</p> <p>Jabbar Savalan, student z Azerbejdżanu, został powołany do wojska. Amnesty International uważa, że działania te wymierzone są w Jabbara Savalana z powodu jego pokojowej działalności.</p> <p>Indonezyjski więzień sumienia Filep Karma wymaga natychmiastowej pomocy medycznej. Władze więzienia odmówiły jednak pokrycia kosztów transportu do placówki medycznej, a także kosztów leczenia.</p> <p>Źródło: http://maraton.amnesty.org.pl/?gclid=ClzGqd76_bECFYaCDgodicCaog</p>
---	--

Amnesty International to pozarządowa organizacja działająca na rzecz ochrony praw człowieka, będąca laureatem Pokojowej Nagrody Nobla. W grudniu każdego roku przeprowadza akcję pisania listów, tzw. *Maraton Pisania Listów*, do władz państw niedemokratycznych. Podaj, jaki jest cel pisania tych listów.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
<p>Zdający otrzymuje:</p> <p>2 pkt – za podanie odpowiedzi prawidłowej pod względem merytorycznym i językowym;</p> <p>1 pkt – za podanie odpowiedzi niespójnej, zawierającej usterki merytoryczne i językowe;</p> <p>0 pkt – za podanie odpowiedzi nielogicznej, zawierającej rażące błędy merytoryczne lub za brak odpowiedzi.</p>		
A	<i>Celem pisania listów jest wymuszenie uwolnienia lub zmuszenie władz do humanitarnego traktowania więźniów politycznych, (zwanych więźniami sumienia).</i>	<p>Zdający A prawidłowo wyjaśnił cel akcji prowadzonej przez Amnesty International. Wypowiedź jest spójna, poprawna pod względem merytorycznym i językowym.</p> <p>Zdający otrzymał 2 punkty.</p>
B	<i>Ludzi mogą w ten sposób pomóc innym, ując się za nimi, działać. Walczyć z władzą.</i>	<p>Zdający B określił cel prowadzonej akcji, ale zrobił to nieprecyzyjnie (ogólnikowo); tekst zawiera także usterki językowe.</p> <p>Zdający otrzymał 1 punkt.</p>
C	<i>Trzeba bronić swoich bliskich. Każdy, komu aresztowali kogoś z rodziny, może napisać do organizacji z prośbą o pomoc. Organizacja jest znana i budzi zaufanie.</i>	<p>Zdający C nie rozumiał istoty akcji prowadzonej przez Amnesty International. Nieprawidłowo wskazał zarówno adresata listów, jak i cel akcji.</p> <p>Zdający otrzymał 0 punktów.</p>

Zadanie 23. (8 pkt)

Tekst nr 1

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (fragment)

Artykuł 10

Wolność wyrażania opinii

1. Każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. [...]
2. Korzystanie z tych wolności pociągających za sobą obowiązki i odpowiedzialność może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez ustawę i niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej.

Tekst nr 2

Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 roku (fragment)

Art. 54.

1. Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.
2. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są zakazane [...].

Tekst nr 3

Kodeks karny (fragment)

Art. 256.

§ 1. Kto publicznie propaguje faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa lub nawołuje do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Czy w polskim systemie prawnym zagwarantowano prawo do wolności słowa?

Napisz tekst wystąpienia, w którym sformułujesz i uzasadnisz swoje stanowisko w sprawie, budując dwa argumenty. Formułując argumenty wykorzystaj przytoczone teksty.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
		Zdający otrzymuje: 1 pkt – za zajęcie (wyrażenie) stanowiska w sprawie; 6 pkt – za prawidłową argumentację, w tym: - 2 pkt za argument poprawny pod względem merytorycznym, zgodny z przyjętym stanowiskiem, - 1 pkt za prawidłowe odwołanie się do tekstów źródłowych; 1 pkt – za poprawność językową pracy. łącznie – 8 pkt

A	<p><i>Polski system prawny gwarantuje prawo do wolności słowa.</i></p> <p><i>Prawo do wolności słowa zagwarantowano w najważniejszym dokumencie polskim jakim jest Konstytucja. Art. 54 mówi wprost: „Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji”. Konstytucja jest nadrzędnym aktem prawnym, a więc wszystkie inne ustawy muszą się być do niej dostosowane. Konstytucja zakazuje też ograniczania wolności słowa za pomocą cenzury prewencyjnej.</i></p> <p><i>Polskie prawo gwarantuje wolność posiadania i wyrażania własnych opinii z wyjątkiem poglądów faszystowskich i komunistycznych. Jest to słuszne gdyż te ideologie zagrażają bezpieczeństwu państwa (Kodeks karny). Postanowienia polskiego prawa są zgodne z prawem międzynarodowymi - Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.</i></p>	<p>Zdający A zajął stanowisko w sprawie (1 pkt).</p> <p>Zbudował dwa spójne, poprawne merytorycznie argumenty, zgodne z przyjętym stanowiskiem. Prawidłowo odwołał się do zamieszczonych tekstów źródłowych, właściwie zacytował ich fragmenty (6 pkt).</p> <p>Wypowiedź poprawna pod względem językowym (1 pkt).</p> <p>Zdający otrzymał łącznie 8 punktów.</p>
B	<p><i>W Polsce prawo chroni wolność słowa.</i></p> <p><i>Po pierwsze - W Polsce od wieków obowiązywała tolerancja i wszelkie wolności. Również teraz nie działa cenzura i każdy może pisać i mówić co chce, chociaż są liczne ograniczenia. Jest to zapisane w polskim prawie. Wypowiadając się nie można szkodzić innym.</i></p> <p><i>Po drugie – ponieważ w Konstytucji napisano „Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji”.</i></p>	<p>Zdający B zajął stanowisko w sprawie (1 pkt).</p> <p>Pierwszy z podanych argumentów jest spójny, zgodny z przyjętym stanowiskiem, zawierający niewielkie usterki merytoryczne. W wypowiedzi zabrakło odwołania do zamieszczonych tekstów źródłowych (2 pkt).</p> <p>Zamiast drugiego argumentu zdający przytoczył fragment tekstu źródłowego. Zabrakło komentarza, wyjaśnienia, własnej refleksji (1 pkt).</p> <p>Wypowiedź poprawna pod względem językowym (1 pkt).</p> <p>Zdający otrzymał łącznie 5 punktów.</p>
C	<p><i>W Polsce nie chroni się wolności słowa. Zwyczajny człowiek nie może krytykowania niczego. Za to można nawet wyładować w więzieniu. Gadać wszystko mogą tylko politycy, po ich stronie jest policja i sądy.</i></p>	<p>Zdający C zajął stanowisko w sprawie (1 pkt).</p> <p>W swojej wypowiedzi nie odwołał się jednak do sytuacji prawnej. Zbudował tylko jeden argument będący emocjonalną oceną polskiej rzeczywistości politycznej (0 pkt).</p> <p>Zdający otrzymał łącznie 1 punkt.</p>